

van Groningen en bevatten de suggesties voor een politiek van eensgezindheid en tegen régionalisme en provincialisme een kern van waarheid. De historische component voldoet echter lang niet aan de huidige maatstaven. Het zou goed zijn als sociale en economische wetenschappers tot het inzicht kwamen dat geschiedenis een volwaardige discipline binnen het wetenschappelijk bedrijf is.

F. M. M. Hendrickx

A. Bakker, *Pieter Liefinck, 1902-1989. Een leven in vogelvlucht. Herinneringen opgetekend door A. Bakker en M.M.P. van Lent* (Utrecht: Veen, 1989, 264 blz., f34,50, ISBN 90 204 1901 3).

Nog juist voor diens overlijden in juni 1989 hebben de financiële journalisten A. Bakker en M. M. P. van Lent de herinneringen van mr. P. Liefinck opgetekend. Uit het woord vooraf van dr. J. Zijlstra blijkt dat deze enige moeite heeft gehad zijn oud-collega als minister van financiën zo ver te krijgen. Aan het uiteindelijk welslagen danken we een waardevol boek. Het belang ervan ligt in de biografische gegevens betreffende de periodes vóór en na zijn ministerschap (1945-1952) en bovenal in zijn visie op gebeurtenissen en ontwikkelingen, inclusief de accenten die hij daarin legt (wat vertelt hij wel en niet). Eigenlijk is het voor het boek maar goed geweest dat er geen tijd meer was om te blijven schaven. Deze herinneringen hebben nu iets spontaans behouden, wat iets zegt over de lenigheid van geest die de oud-minister ook in zijn ouderdom had behouden. Als voorbeelden hiervan noem ik zijn verhouding tot het christendom (18 vlg.), de passages over de Amerikaanse econoom Irving Fisher (37 vlg.) en zijn mening over econometrie en modellen als beleidsinstrumenten (56 vlg.)

Het verhaal over jeugd- en vormingsjaren konden we uiteraard alleen van Liefinck zelf vernemen. Er loopt een opvallende draad door van geluk en ongeluk. Liefinck was het op een na jongste kind in een gezin met zes kinderen. De in Muiderberg woonachtige familie had het financieel niet breed. De vader genoot als predikant slechts een bescheiden tractement. Gelukkig bracht een grote erfenis in 1916 verlichting zodat Liefinck een goede schoolopleiding kon krijgen en rechten in Utrecht ging studeren, onder andere economie bij C. A. Verrijn Stuart. Een groot ongeluk volgde tijdens de studiejaren. Bakker en Van Lent zijn niet erg exact en hebben blijkbaar uit kiesheid niet door willen vragen. Het komt er op neer dat het gezin door een ramp werd getroffen waarbij de vader omkwam en Liefinck zelf met zware brandwonden in een ziekenhuis raakte. Daarop volgde een allengs succesvoller studie, in 1931 afgesloten met een promotie cum laude. Na enige jaren als Haags ambtenaar werd Liefinck al in 1934 Rotterdams hoogleraar. Dit mooie succes voerde hem in september 1940 in gevangenschap. Het kon moeilijk uit zijn prominente betekenis in het maatschappelijk leven voortvloeien dat hij op de lijst van gijzelaars kwam. Dat was dan ook gevolg van de persoonlijke rancune van de NSB-procureur-generaal Van Genechten die Liefinck zijn professoraat misgunde en hem daarom eens in de trein publiekelijk voor dief uitmaakte. Hij kwam terecht in Buchenwald waar hij onder anderen Drees ontmoette, hetgeen ertoe bijdroeg dat hij na de oorlog gevraagd werd als minister van financiën (73). Via St. Michielsgestel kwam Liefinck, nu als reserve-officier, nabij het Poolse stadje Lissa in gevangenschap. Indrukwekkend is de beschrijving van de tocht die hij na de bevrijding door de Russen westwaarts maakte (83 vlg.). Op 1 juni 1945 kwam hij in Rotterdam terug, op 23 juni was hij minister. De eerder gevraagde mr. A. J. d' Ailly, een directeur

van de Nederlandsche Bank, kreeg nadien het burgemeesterschap van Amsterdam. Evenals deze trad Lief tinck toe tot de pas opgerichte PVDA.

Zijn eminente werkzaamheid als minister is elders reeds uitvoerig beschreven. Hier zijn de eigen accenten die hij legt bijzonder boeiend. Voor hemzelf vervluchtigd is blijkbaar de innige haat die hij door zijn maatregelen bij velen heeft gewekt, vermoedelijk alleen te vergelijken met de weerstand die minister Treub tijdens de eerste wereldoorlog opriep. Merkwaardig maar ook onjuist zijn de accenten die Lief tinck legt met betrekking tot het ontslag van mr. L. J. A. Trip als president van de Nederlandsche Bank. Hij wekt de indruk daartoe het initiatief te hebben genomen (160 vlg.) maar het feit is dat Trip, inmiddels 70 jaar en afgeleefd, in 1947 gestorven, zelf weg wilde en op verzoek nog eenjaar aanbleef. De achtergrond bij Lief tinck vormt het feit dat Trip representant van het vooroorlogse monetaire denken was. Onvermeld blijft in het boek dat Lief tinck in de jaren dertig enige tijd op dezelfde snaar zat en van 1934 tot 1936 actief lid was van de Groep van Anti-Devaluïsten, bijgenaamd de Goudclub, die in de trant van Trip dacht. Dit gegeven was heel typerend in het geheugen weggezonden.

Na het ministerschap is Lief tinck naar eigen voorkeur op eigen terrein werkzaam gebleven en is hij functies gaan bekleden bij de Wereldbank en het Internationaal Monetair Fonds. Na zijn afscheid in 1976 blijft hij nog een aantal jaren als informeel adviseur op de achtergrond. In 1987 keert hij definitief naar Nederland terug. Zijn nationaal-politieke rol was allang uitgespeeld. Alleen in 1956 trad hij nog even op als informateur voor een nieuw kabinet, zonder succes overigens, want het was na hem pas Burger die het vierde kabinet-Drees tot stand bracht. Het relaas over zijn internationale activiteit is boeiend en wegens het persoonlijk karakter ervan uniek, maar kan alleen door een expert op dat terrein kritisch beoordeeld worden. Zijn afsluitende beoordeling van de hem opgevolgde ministers beantwoordt aan de gangbare voorstelling van hen.

Joh. de Vries

J. Huizinga, *Briefwisseling*, II, 1925-1933, L. Hanssen, W. E. Krul, A. van der Lern, ed. (Utrecht-Antwerpen: Veen, Tjeenk Willink, 1990, 498 blz., f65,-, ISBN 90 204 1991 9). W. E. Krul, *Historicus tegen de tijd. Opstellen over leven en werk van J. Huizinga*. (Dissertatie Groningen 1990; Groningen: Historische Uitgeverij Groningen, 1990, 317 blz., f47,50, ISBN 90 6554 101 2).

Mit grossem Interesse verfolgt der aussenstehende Beobachter der niederländischen Geschichtswissenschaft seit bald 20 Jahren die Intensivierung ihrer Auseinandersetzung mit den Werken Huizingas. In den 50er und 60er Jahren konnte es noch geschehen, dass niederländische Historiker dem Ausländer klarzumachen versuchten, diese seien überholt und man könne sich an ihnen für die eigene Arbeit nicht mehr orientieren. Die neue Wertschätzung vor allem der theoretischen Schriften Huizingas wurde besonders an den Gedenkkonferenzen sichtbar, die zu seinem 100. Geburtstag im Jahre 1972 durchgeführt wurden. Mehrfach wurde damals die aussergewöhnliche Vielfalt seiner Interessen betont, seine Offenheit für interdisziplinäre Kooperation und die Tatsache, dass er viele methodologische Ideen, die seit dem Ende des zweiten Weltkrieges als völlig neuartig angepriesen und verbreitet wurden, schon lange vorher durchdacht und diskutiert hatte.

Wenn die Ausgabe der *Verzamelde Werken* (1948-1953) auch nicht ganz ohne Lücken war, so waren in ihr die meisten Äusserungen Huizingas zum Wesen der Geschichte und zu den